

RECENZIJOS

General Linguistics, The Pennsylvania State University Press, Fall 1975, Vol. 15, No. 3.

Jungtinių Amerikos Valstijų Pensilvanijos valstybinio universiteto leidžiamas ir žinomo baltisto Viljamo R. Šmolstygo redaguojamas lingvistinis žurnalas „General Linguistics“ nemaža dėmesio skiria ir baltistikos problemoms. Šiuo atžvilgiu ypač maloni staigmena buvo čia anotuojamas žurnalo numeris, kurio visa medžiaga buvo skirta baltistikai. Nors žurnale paskelbti kai kurie straipsniai jau vienaip ar kitaip buvo komentuojami mūsų spaudoje, tačiau turbūt bus ne pro šalį, tiesa, gerokai pavėluotai, susipažinti trumpai su visu šiuo numeriu.

Pirmiausia žurnale išspausdintas Pietų Australijos Flinderso universiteto profesoriaus Trevor G. Fenelo (Fennell) straipsnis „The Syntax of Latvian Possessive Constructions“ (p. 133–140). Šiuo straipsniu australų kalbininkas tęsia ankstesnius savo latvių kalbos sintaksės tyrinėjimus, mėgindamas surasti bendrą ryšį tarp latvių debityvo (reikiamybės nuosakos) ir tam tikrų savybinių konstrukcijų, plg. *Man ir bijusi jālasa avīze* ir *Man ir bijusi avīze*.

Senųjų lietuvių kalbos paminklų tyrinėtojas ir leidėjas Gordonas B. Fordas, kuris, kaip žinome, ne taip seniai su anglišku vertimu išleido ir pirmąją lietuvišką knygą, straipsnyje „Mažvydas' Catechism of 1547: New Information on the Toruń and Vilnius Copies“ (p. 141–143) kelia mintį, kad Torunės universiteto bibliotekoje saugojamas M. Mažvydo katekizmo egzempliorius yra ne tas pats, kuris prieš Antrąjį pasaulinį karą buvo Karaliaučiuje (dab. Kali-

ningrade). Jis net spėja, jog pastarasis egzempliorius gali ir dabar būti Kaliningrade. Padaryti tokias išvadas G. Fordą paskatino jo turima, matyt, netikslī Torunės egzemplioriaus fotokopija (plg. Zinkevičius Z. Smulkmenos, XXXVII. – Baltistica, 1978, 14(2), p. 99). Straipsnyje autorius ištaiso ir vieną kitą savo M. Mažvydo katekizmo leidimo netikslumą.

Labai vertingos monografijos „The Slavic Element in the Old Prussian Elbing Vocabulary“ autorius Džulsas F. Levinas straipsnyje „Dynamic Linguistics and Baltic Historical Phonology“ (p. 144–158), remdamasis V. Labovo ir jo bendradarbių sukurta garsų kitimo tyrinėjimo metodika, mėgina atkurti senąją baltų kalbų vokalizmo sistemą. Autoriaus nuomone, daugelio lietuvių kalbos tarmių vokalizmo pakitimui paaiškinti geriausiai tiktų tokia pralietuvių (ir veikiausiai bendra rytų baltų) balsių sistema:

ĩ	ũ
ē	ō
ě	ǎ
æ	ā

Tai labai panaši į V. R. Šmolstygo siūlomą rytų baltų prokalbės balsių sistemą (plg. Schmalstieg W. R. Baltų ir slavų kalbų vokalizmo sistemų raidos chronologija – Baltistica, 1972, 1 priedas, p. 162). Tačiau dėl tolesnės šios sistemos raidos minėtų autorių nuomonės skiriasi.

Tikra leidinio puošmena yra Stiveno C. Maklaskio (Stephen C. McCluskey), V. R. Šmolstygo ir Valdžio J. Zepso straipsnis „The Basel Epigram: A New Minor Text in Old Prussian“

(p. 159–165). Ne taip paprasta surasti naujų prieš tris šimtmečius išnykusios kalbos tekstų, todėl šiam trijų autorių straipsniui bus lemta įsitvirtinti daugelyje baltistikos veikalų (plačiau apie ši prūsų kalbos tekstą plg. Mažiulis V. Seniausias baltų rašto paminklas. – Baltistica, 1975, 11(2), p. 125–131).

Ohajo valstybinio universiteto profesorius Deividas F. Robinsonas skelbia straipsnį „A Note on the Four-Language Lutheran Catechismus Minor of 1700“ (p. 166–167), kuriame rašo apie jo paties Britų muziejuje surastą M. Liuterio keturių kalbų katekizmo („Catechismus Minor: Germanico-Polonico-Lithvanico-Latinus“) egzempliorių. Beje dera pridurti, jog D. F. Robinsonas yra ir šio „baltiško“ „General Linguistics“ numerio specialusis redaktorius.

Nuolatinis žurnalo redaktorius V. R. Šmolstygas straipsnyje „The Baltic First Person Singular Ending -u“ (p. 168–175) su nauja įdomia argumentacija, remdamasis ypač hetitų ir tocharų kalbų faktais, mėgina atgaivinti ankstesnę hipotezę (O. Vydemano, A. Becenbergerio), kad baltų praeito vns. pirmojo asmens galūnė -u yra indoeuropiečių priesagos (particle) -u atspindys. Net ir slavų aoristo vns. pirmojo asmens galūnė -ǫ, šiaip jau kildinama iš ide. *-oN, Šmolstygo nuomone, galėtų būti tiesiogiai siejama su ide. *-u.

Žurnalo numeris baigiamas dviem recenzijom: V. R. Šmolstygas recenzuoja jau mūsų minėtą Dž. F. Levino monografiją „The Slavic Element in the Old Prussian Elbing Vocabulary“ (Berkeley – Los Angeles – London, 1974), A. Klimas – V. R. Šmolstygo ir B. Jegerio išvėrstą žinomą J. Endzelyno veikalą „Baltu valodu skaņas un formas“ („Comparative Phonology and Morphology of the Baltic Languages“. The Hague – Paris, 1971).

Džiaugdamiesi šiuo vertingu ir įdomiu leidiniu, norėtume turėti vilties, kad tai ne paskutinė „General Linguistics“ paslauga baltistikai.

A. Sabaliauskas

А. П. Непокупный. Балто-севернославянские языковые связи. – Киев, Наукова думка, 1976, – 230 с.

A. Nepokupno studijoje „Baltų ir šiaurės slavų kalbų ryšiai“ yra tyrinėjami baltų ir slavų kalbų santykiai arealiniu leksikos bei semantikos aspektu, remiantis tuo, kad baltai paveldėtos leksikos bendrybėmis siejasi su visais slavais, o skolintinėmis bendrybėmis – tik su autoriaus vadinamaisiais šiaurės slavais, t. y. su vakarų ir rytų slavais. Taigi baltų ir šiaurės slavų kalbų santykių tyrinėjimas turi savo specifinių ypatybių.

Studijai medžiaga yra surinkta iš baltų ir slavų kalbų gausių šaltinių. Reikia pabrėžti, kad jau vien šios vertingos ir neretai visiškai naujos medžiagos surinkimas pareikalavo daug kruopštaus darbo ir laiko. Be to, A. Nepokupnas plačiai pasirėmė anketinėmis apklausomis, jo paties organizuotomis įvairiose Lietuvos, Latvijos, Baltarusijos, Ukrainos aukštosiose mokyklose. Visa ta medžiaga darbe kruopščiai ir sąžiningai iširta, remiantis patikimais metodais.

Pirmojoje studijos dalyje yra nagrinėjami bendrieji baltų ir šiaurės slavų kalbų dalykai. Čia autorius kritiškai ištyrė ir gerokai patikslino bei papildė garsų R. Trautmanno „Baltisch-Slawisches Wörterbuch“, kreipdamas dėmesį ypač į slavų kalbų atskirų zonų leksiką, turinčią inovacinių bendrybių su baltų leksika. Iš viso to autorius padarė išvadą, kad iki šiol laikomos specifinėmis leksinės baltų ir pietų slavų bendrybės nesiriboja pietų slavais. A. Nepokupnas gražiai įrodė, kad baltai leksinių bendrybių daugiausia turi su šiaurės slavais. Vykusiai išanalizuota baltų ir slavų reljefo bei kitų gamtos objektų terminologija, išryškinti šios rūšies arealiniai santykiai. Vertingas yra skyrius „Paliesės baltų-slavų leksika“, kuriame naujais faktais gerokai papildytas minėtasis R. Trautmanno „Žodynas“, parodyti Paliesės apeliatyvų *бедра*, *волока*, *локно*, *прыса* ir kt. arealiniai santykiai su baltų žodžiais. Reikia sutikti su daroma išvada, kad baltų ir šiaurės slavų leksinė giminytė esanti didesnė negu kad iki šiol buvo